

РЕЦЕНЗИЯ

от

доц. д-р Иван Георгиев Илиев

за дисертационния труд на Александра Димитрова Клечорова

(„Лексиката на банския говор”)

Докторантката Александра Клечорова, която е възпитаник на ЮЗУ „Неофит Рилски”, е изпълнила минималните национални изисквания за допускане до защита, като освен посочения дисертационен труд е написала и публикувала пет статии – повечето от тях по темата на дисертацията. Трудът се явява своеобразно допълнение на едно вече съществуващо изследване върху западнорупския бански диалект (Цонев, Р. Говорът на град Банско, Благоевград. 2008), като допълва неговото най-слабо проучено езиково ниво – лексикалното, и по този начин споменатото българско наречие вече става в максимална степен познато и отворено за анализи и сравнения.

Изследването на Клечорова се състои от следните раздели: увод; обширна част, посветена на характеристиката на изследваната лексика; списък на информаторите и списък на използваната литература, както и от приложение (речник).

В увода (с. 11-45) докторантката най-напред представя обекта на проучването си (лексиката на банския говор, който е част от разложкия диалект), целта на същото (на базата на събран автентичен материал от родния за дисертантката говор да бъде извършено подробна разработка на неговите лексикални системи), заедно със задачите, без чието изпълнение целта не може да бъде постигната (върху тях всъщност се изгражда следващата част на дисертацията, като на всяка от задачите е посветена отделна подглава), а също и методите за тяхното изпълнение (дескриптивен и статистически). В увода се прави и подробен обзор на предишните проучвания върху банската лексика, дава се историко-географска справка за региона и тази част на дисертацията завършва с обща характеристика на банския говор.

В споменатата структурна част на дисертационния труд е включен обзор на досегашните проучвания върху лексиката на говора в Банско, който би могъл да бъде отделен и като самостоятелна структурна единица в дисертацията. Същевременно освен върху лексикалните проучвания

обзорът по необходимост включва и цялостните работи, посветени на разложкия говор, което би могло да се отбележи и в подзаглавието. Споменатият обзор започва от учебника „Българска диалектология” на професор Стойко Стойков, но е добре да се знае, че още академик Стефан Младенов в своята „История на българския език” споменава въпросния диалект, включително селищата Разлог и Банско (в българския превод на първоначално отпечатания на немски език труд споменаванията са на страници 350 и 353). С приноси в осветляването на разложкия и/или банския говори се споменават Вук Караджич, Кирил Мирчев, Иван Кочев, Никола Алексиев, Даниела Велянова, Радослав Цонев и др. Специално място се отделя на съпоставка на информацията за банския говор между материала на Вук Караджич и Радослав Цонев. Закономерно се прави характеристика на фонетичните, морфологичните и синтактичните особености на говора в Банско, пак по Р. Цонев. Встрани от вниманието на старателната авторка не остават и образците от бански говор, които представляват опити за създаване на художествена литература на местното наречие (например от К. Икономов). По-добър цялостен поглед върху общата фонетична картина на българските диалекти и върху фонетичната история на българския език би могъл да представлява неотбелязваният досега извод, че показаният (на стр. 38) по Стойко Стойков за разложкия говор рефлекс \acute{e} на мястото на стб. ѝж (в. п. ед. ч. вонѝж \rightarrow *вунѝ* ‘воня’, в. п. ед. ч. главнѝж \rightarrow *главнѝ* ‘главня’, съплѝж \rightarrow *спѝ* ‘спя’), като може да се гадае дали това е преминало през преглас $'a \rightarrow \acute{e}$, или не, сближава този говор с тетевенския, еркечкия, с говора на селата Радожда и Вевчани в Македония и с някои български говори в Украйна и Молдова. Тоест имаме още едно доказателство за изказваните от Иван Гълъбов или от мен наблюдения, че споменатият рефлекс по-рано е бил доста по-разпространен из българското езиково землище, а разложко-банската диалектна общност се явява своеобразно свързващо звено между югозападните и североизточните български говори в това отношение.

На няколко пъти в увода (и не само в него) са допуснати повторения, които ще по-добре да се избегнат при евентуално отпечатване на дисертацията във форма на монография. Става въпрос примерно за това, че Стойков не говори конкретно за бански говор, а за разложки; че първият е западнорупски по характер; че приложеният негов речник обхваща 4000 единици и т. н.

Обширната втора глава, „Характеристика на лексиката” (с. 46-248), както и следващите раздели, може да започват на нова страница. В тази глава, както отбелязах, последователно се привеждат в изпълнение

набелязаните в увода задачи, като лексемите се анализират и характеризират, както от страна на диалектната лексемология, така и от гледна точка на семасиологията, с представяне на статистически данни. Подходът се основава върху предишни подобни лексикални трудове от Ст. Стойков, Максим Младенов, Антони Стоилов. Пропуснатото обаче, включително в библиографията, е изследване като това на Благой Шклифов за пастирската лексика в Костурско. Докторантката обосновава теоретически и възприетата работна терминология, разделяйки банската лексика на номинативни единици (*бѝурица* ‘биволица’, *ѝскърнѝв* [дали не е *ѝскърнѝф*? – б. м. – Ив. Ил.] ‘възкисел’ и т. н.) и на номинативни словосъчетания (*фтѝра рѝка* ‘второ бране на тютюна’ и др.)

Главата продължава с изследване разпределението на номинативните единици по тематични групи, като всяка от тях е описана подробно и изчерпателно. Това в края на краищата, заедно с речниковото приложение, превръща работата на Александра Клечорова в истинска съкровищница на банската лексика. Включени са думи от сферата на традиционното земеделие – засягащи зърнените култури, дървесните видове, тревистите растения, цветята, названията за участъци от земя и почви, инструментите, занимаващите се със селскостопанския труд лица, процесите, действията, животновъдната лексика, названията за хора (мъже, жени, деца, човешки множества), роднинските връзки, частите на тялото, различни процеси, митични същества, природни явления, болести и др. Растението ‘царевича’ и неговите изграждани елементи, например, се описват с названия като: *карѝшка* ‘всеки корен от стърнище на царевича’; *косѝ* ‘влакната на връх на необелен царевичен кочан’; *лѝкотнѝк* ‘голям мамул царевича’ и т. н. По същия начин се постъпва с другите растения. При свързаната с домашните животни лексика, обхващаща различни отрасли (птицевъдство, свиневъдство, говедовъдство, овцевъдство) се използва стандартен модел за обхващане на лексиката, който включва различните названия на животните, ангажираните лица и използван инструмент, помещения за държане на животните, храни, болести, междуметия за общуване с всяко животно и така нататък. Ако обърнем внимание, да речем, и на названията за различни (категории) жени, също ще се удивим от богатството на изследвания говор и от нюансите в описанието на женския външен вид: *бѝца* ‘дебела, тровава жена’; *бубѝта* ‘дебела, несръчна жена’; *букѝверѝца* ‘висока жена’; *бѝла* ‘българомохамеданка’; *бързѝтица* ‘бърза жена’; *вѝйа* ‘слугиня, която пази малко дете’ и т. н.

Преобладаващо статистически характер има подглавата за разпределението на номинативните единици по лексико-граматични класове.

Повече внимание заслужава проучването на банската лексика откъм произход. Тук обаче имам някои забележки и към групирането, и към отнасянето към диалектната лексика на някои думи. Избор на докторантката е, че е разделила индоевропейската от праславянската лексика. Отделно е обособена старобългарска лексика, а също и лексика, заета от руски език, където обаче се започва с примери от черковнославянски. По-целесъобразно би било старобългаризмите и черковнославянизмите да са в една група, а някои от руските примери, както и заемките от други чужди езици, едва ли са диалектно употребими. Пропусната е групата на думите със специфична южнославянска лексика, която да обхваща и сръбски (по-нататък ще дам някои уточнения по въпроса). В примерите, дадени като заемки от полски или чешки (например *вòдка*, *стòлица* и др.) трябва да се изясни дали са зети директно от полски и чешки, или през руски. По-добре би било да се обособи отделна група на заемки от други славянски езици, както е направено по отношение на турско-арабско-персийската лексика. Скептичен съм към диалектната отнесеност на така наречените италиански заемки от областта на музиката, от сорта на *виòла*, *дуèт* и други подобни. Може би трябва да се отчитат като сигурни диалектни думи само западни чуждици, които са претърпели местното фонетично влияние, както е при немските заемки *м'илза* 'гилза', *нич'ел* 'никел', *йàч'е* 'яке', *бàрихет* 'бархет' или английските *чèцовe* 'кецовe', *д`ънчи* 'дънки' и т. н. В една група са сложени тракизмите и прабългаризмите. Последните по-скоро трябва да се отнесат към обща група на тюркските заемки. Теонимът *Перу̀н* е от славянски, а не от тракийски произход. На места удареното *ъ* не излиза правилно, а като *i*. Част от диалектните примери, включително при лексиката с гръцки и латински произход, са без ударение и не са с наклонен шрифт, което трябва да се поправи при отпечатване на труда като монография.

По-нататък лексиката на банския говор се разглежда според характера на различието си (пропуснато е да се отбележи, че това става спрямо книжовния език) и се обособяват терминологични, тоест непознати за книжовния език (*вàнкашино* 'болест, причинена от самодиви или други митически същества', *вуднѝк* 'забито в стената колче, на което се закача котелът' и прочее), фонетични (*г̀ластар* 'младо стебло, на което се ражда плод' – тоест 'ластар' – б. м. – Ив. Ил.; *м'у̀м* 'гюм' и др.),

словообразователни (*гълба* ‘галене’ и т. н.), семантични (*врѣден* ‘способен’, *бракмà* ‘овца, родила преждевременно’, *поклòн* ‘подарък’) диалектизми.

Ономасиологична характеристика на банската лексика изследва думите откъм отношението между лексемите и техните варианти, алолексите. Примерно, *зат̀иштув̀ам* и *зат̀ишув̀ам* – и двете със значение ‘запушвам’; или *кл̀инкам* и *л̀инкам* – и двете със значение ‘вървя бързо’.

Семасиологична характеристика на лексиката предимно я групира в синоними (*грам̀уда* и *гр̀утка* ‘бучка’ и т. н.), омоними (*ж̀ега* ‘колче в ярем’ и *ж̀ега* ‘топло време’, *разб̀од̀й* м. ‘място, където животните се вкарват за подковаване’ и *разб̀од̀й* ‘тъкачен стан), пароними (*ш̀ил̀е* ‘малкото на овцата на възраст от една до две години’ *ш̀ине* ‘малка въшчица’) и антоними. Синонимите на свой ред се групират в синонимни редове, примерно в значение ‘дребен човек’: *как̀аре*, *камбас̀а*, *каш̀ида*, *л̀ешка*. Макар в речника към дисертацията да се дават диалектни думи за ‘пияница’ (*бит̀анка*) или за ‘жена с леко поведение’ (*г̀урда*), би било интересно да се видят и синонимните им редове, ако има такива.

След края на обширната втора глава следва заключение, също неизведено на нова страница, в което до известна степен се повтаря вече изнесена информация. По-добре би било в това заключение да се наблегне на спецификите на банската лексика по отношение на останалите български говори, като се изтъкнат най-самобитните ѝ особености и се направят изводи за връзката с лексиката на македонските български говори на югозапад, с лексиката на родопските говори на изток и с лексиката на преходните български говори и с диалектите на сръбския език на северозапад. А подобни общи особености не липсват. Общи за говора на Банско и на Родопите, примерно, са лексеми като *р̀укам* ‘викам’, *б̀ишка* ‘свиня’; *ка̀пуш̀а се* ‘надувам се’ – в Родопите има *ка̀пуш* ‘кърлеж’, *б̀ърд̀о̀ква* ‘маруля’, *гр̀о̀па* ‘яма за гасене на вар’ – в Родопите – *р̀о̀па* (сравни с протезата на *г* в *гл̀астар* ‘младо стебло, ластар’ или на *к* в *кл̀инкам*, наред с *л̀инкам*), *бр̀а̀ф* ‘една овца или една коза’. Общи за банския говор и за сръбски пък, понякога фонетично видоизменени в последния език, са характерни думи от сорта на *̀исто* ‘също’, *к̀уч̀а* ‘къща’, *г̀а̀к* ‘ученик’ (ср. *ђак*) *вр̀ѐден* ‘способен’ (ср. *вредан* ‘трудолюбив’), *покл̀òн* ‘подарък’ и др. Не липсват и неотбелязани съвпадения с по-далечните славянски езици, примерно словосъчетанието *зим̀а ми* ‘студено ми е’ наподобява съответното полско, а *л̀ен̀ м̀е е* ‘мързи ме’ е почти като подобното руско.

В библиографията би могло да се добавят още някои заглавия, като освен споменатата по-горе монография на Благой Шклифов там да се допълнят и използват статиите на Зоя Барболова за роднинската терминология, както и други трудове.

Рецензираната от мен работа при евентуално отпечатване само би спечелила от един такъв подход, какъвто препоръчах малко по-горе, както и ако към думите в речника се дадат примери в контекст и се отбележи кои думи са от гръцки (*карѐкла* ‘стол с облегалo’ и др.), турски (*бракмà* ‘овца, родила преждевременно’ и т. н.) и друг произход; ако се обозначат пейоративните употреби и се добави лексика от детския език. Може да се доизчисти и терминологията. Да речем, вместо „употребява се в песните, в обикновения говор употребата е много ограничена” би могло да се замени със „в разговорния диалектен език употребата е много ограничена”. Значението на *брàф* ‘една овца’, ‘една коза’ би могло да се замени с ‘глава дребен рогат добитък’, а вместо словосъчетанието „подбудителни изрази” би могло да се използва терминът „междуметия”.

Конкретно за речника мога да кажа, че ще бъде добре в него да се доуточнят някои технически детайли при определени лексеми. Не ми става ясно, например, глаголят *ан’и’елòсàм*, изтълкуван като ‘силно се плаша’, дали е възвратен в банския говор, или не. При думите, започващи с *л* и тези с *л̣* да се уточни дали употребата на единия или другия вариант има смислоразличително значение, или не, при което или с уговорка, че става въпрос за алофон, да се употребява само единият вариант, или в противен случай да се разделят думите, започващи с единия звук, от тези, които започват с другия. При глаголите *̀џам* и *̀џна* и в двата случая е дадено съответствие ‘хълцам’. Във втория случай би трябвало да е ‘(да) хлъцна’.

Посочените пропуски не намаляват приноса на докторантката и стойността на труда ѝ за българската диалектология. Той, наред с вече споменатите, притежава още един полезен аспект – ценната лексика, събрана в него, може да се използва като база за сравнение и доказване западния произход на редица лексеми, засвидетелствани в говорите от така наречения Загорски клин в Югоизточна България (където има и западни преселници), а оттам пренесени чак до Бесарабия и Приазовието в Украйна (*грам̀уда* ‘бучка’, *разб̀ой* ‘тъкачен стан’ и др.). По темата е положен сериозен, прецизен и задълбочен труд. Налице са необходимите научни заложи и качества за по-нататъшна изследователска работа, поради което оценявам положително труда на Александра Клечорова и препоръчвам да ѝ бъде присъдена научната степен „доктор по филология”.

31. 03. 2022 г.

Иван Г. Илиев

A handwritten signature in blue ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.

REVIEW

by

Ph. D. Associate Professor Ivan Georgiev Iliev

concerning Alexandra Dimitrova Klechorova's Dissertation

(„The vocabulary of the Bansko Dialect”)

Alexandra Klechorova, an alumnus and a postgraduate student of Neofit Rilski Blagoevgrad University, has successfully fulfilled the minimal national requirements for a defense admission, and besides her dissertation, she has written and published five articles – most of them connected with the dissertation theme. The work is a peculiar supplement to already existing research on the West-Ruppian Bansko dialect (Tzonev, R. The Dialect of the Town of Bansko. Blagoevgrad, 2008), and contributes to its less researched lexical level. In this way, the above-mentioned Bulgarian speech is already well known and can be a subject to analysis and comparison.

Klechorova's work consists of the following parts: introduction; a comprehensive part concerning the vocabulary under research; a list of informers, and bibliography, as well as a dictionary.

In the introduction (pp. 11-45) the student first presents the object of research (the vocabulary of the Bansko dialect which is a part of the Razlog macrodialect); its goal (a comprehensive study of its lexical systems on the basis of collected by Klechorova data); as well as the tasks without whose fulfillment the goal cannot be achieved (in fact, the next part of the dissertation is built on them, each sub-chapter of the next chapter comprising a separate task); and the methods she has used (descriptive and statistical). In the introduction, a comprehensive review of the previous works concerning the vocabulary of the Bansko dialect is made, a historical and geographical information about the region is given, and, at the end of this part of the dissertation, the common characteristic features of the Bansko dialect are given.

In the above-mentioned structural part of the dissertation, there is a review of the present works of the Bansko dialect, which could be set apart as a separate structural unit of the dissertation. At the same time, besides on the vocabulary research, the review necessarily contains works concerning the Razlog dialect, and this could be pointed in the subtitle. The review begins with professor Stoiko Stoikov's manual titled „Bulgarian dialectology” but it is good to know that even Stefan Mladenov, in his „History of the Bulgarian Language”

mentions the dialect of research including the settlements of Razlog and Bansko (in the Bulgarian translation of this previously printed in German work the references are on pages 350 and 353). As contributors to the research of the Razlog and/or Bansko dialects Vuk Karadzich, Kiril Mirchev, Ivan Kochev, Nikola Aleksiev, Daniela Velyanova, Radoslav Tzonev, etc. have been mentioned. A special place is given to the comparison between the information on the Bansko dialect with Vuk Karadzich and Radoslav Tzonev. Naturally, a review of the characteristic features of the phonetics, morphology, and syntax of the Bansko dialect, again according to R. Tzonev, is made. The precisely working author includes in her work the samples of the Bansko dialect which are found in the poetry books written by local authors, such as K. Ikonov. As a better comprehensive view on the Bulgarian dialectal phonetics and on the Bulgarian phonetic history could serve the so far unnoticed conclusion that the development of the Old Bulgarian ъ into *ê* shown by Stoiko Stoikov (on p. 38 here) (sg. acc. *вонѣ* → *вунê* 'stink', sg. acc. *главнѣ* → *главнê* 'fire-brand', *сплѣ* → *спê* 'I sleep'), no matter if there has been a transition 'а → *ê* or not during the phonetic development, relates the Bansko dialect closer to the Teteven, Erkech, Radozhda and Vevchani (the latter in Macedonia) dialects, as well to some other Bulgarian dialects in Ukraine and Moldova. Which means that we have another confirmation of Ivan Galabov's and my personal observations that the above-mentioned development was wide-spread along the Bulgarian language territory centuries ago. And the Razlog-Bansko dialectal community is a linking part between the South-West and the North-East Bulgarian dialects in this respect.

Several times in the introduction (and not only there), we encounter repetitions, which should be avoided when the dissertation is published as a monograph. It is about, for instance, that Stoikov mentions not precisely the Bansko dialect but the Razlog one; that the former is West-Rupian by nature; that the dictionary to the dissertation comprises 4000 lexical units, and so on.

The beginning of the extensive second chapter, titled „Characteristic Features of the Vocabulary” (pp. 46-248), as well as these of the next parts and sub-parts, could be placed on new pages. Here, as I said, the enumerated in the introduction tasks and goals are already realized, the lexemes being analyzed both from a dialectal lexicology perspective and from semasiology perspective. Statistic data are presented, too. The applied approach is based on previous similar lexical works by St. Stoikov, Maksim Mladenov, Antony Stoilov. However, a study, such as Blagoy Shklifov's one on the shepherd's vocabulary in the Kostur region is missing. The postgraduate student grounds theoretically the used working terminology, dividing the vocabulary of the Bansko dialect

(further, I am going to specify that matter). Concerning the supposedly Polish or Czech loan words (for instance *вòдка* 'vodka', *стòлица* 'capital city', etc.), it must be clarified if they have been taken straight from Polish and Czech or through Russian. A separate group for words taken from other Slavic languages, other than Russian, should be created, as it was made regarding the Turkish-Arabic-Persian vocabulary. And I am skeptical regarding the dialectal character of the so-called Italian words of musical terms, such as *виòла* 'viola', *дуèт* 'duet', etc. I guess that only words from West-European languages, which have undergone the local phonetic influence, such as the German ones (according to Klechorova) *м'илза* 'cartridge-case', *нич'ел* 'nickel', *йàч'е* 'jacket', *бàрихет* 'flannelette' or the English ones (according Klecјorova) *чèцове* 'sneakers', *д`ънчи* 'jeans', etc. should be regarded as dialectal. The words from Thracian and Proto-Bulgarian origin have been placed in one group. The latter should have been treated like Turkic loan words. And the god's name of Perun (*Перун*) is of Slavic and not of Thracian origin. In several places, the accented *ъ* is mistakenly written as *i*. Some of the dialectal examples, including those ones of Greek and Latin origin, have no accent sign and are not written in Italic. This should be corrected when the dissertation is published as a monograph.

Further, the vocabulary of the Bansko dialect is researched with respect of its differences (regarding the Bulgarian standard language), and terminological – not known to the literary language (such as *вàнкашино* 'disease caused by wood-nymphs or other mythical creatures', *вудник* 'little stake that is stuck into the wall where a cauldron is hung', and so on), phonetic (*глàстар* 'tendrils' – *ластар* in the Bulgarian literary language – my note – Iv. II.; *м'ум* 'milk-can', etc.); formative (*гàлба* 'caressing', etc.), semantic (*врèден* 'able', *бракмà* 'sheep that has prematurely given birth to a lamb', *поклòн* 'gift') dialect words are differentiated.

The onomasiologic characteristics of the Bansko vocabulary researches the words concerning the relation between the lexemes and their variants, allomorphs. For instance, *затпшувàм* and *затпшувàм* – both meaning 'to plug'; or *клинкам* and *линкам* – both meaning 'to walk fast'.

The semasiological characteristics of the vocabulary mainly groups it in synonyms (*грамудà* and *грутка* 'small lump', etc.), homonyms (*жèга* 'stake in the yoke' and *жèга* 'hot weather', *разбòй* 'place where animals are driven in for shoeing' and *разбòй* 'loom'), paronyms (*шитè* 'weaned lamb', *шине* 'small louse'), and antonyms. Synonyms, on the other hand, are grouped in synonym chains, for example, meaning 'small person': *какàре*, *камбасиà*, *кашида*, *лèшка*. Although in the dictionary, dialectal words for 'drunkard' (*битàнка*) or

for 'whore' (*εὐρδα*) are shown, it would be interesting to see the synonym chains of these words, too, if such ones exist.

After the end of the extensive second chapter, a conclusion follows, which does not begin on a new page, too, where already known information is repeated. It would be better, in this conclusion, the characteristic features of the Bansko vocabulary concerning other Bulgarian dialects to be emphasized, and the relations of the former with the Macedonian dialects in the South-West, with the Rhodopian dialects in the East, and both with the transitional Bulgarian dialects and the Serbian dialects in the North-West to be shown. Such relations do exist. Common for the Bansko dialect and for the Rhodopian ones, for instance, are lexemes such as: *pykam* 'to call', *byшка* 'swine'; *kanушà ce* 'to swell up' – in the Rhodopes, there is *kanуш* 'tick', *бърдо̀ква* 'lettuce', *з̀p̀ona* 'pit for slacking lime' – in the Rhodopes – *p̀ona* 'pit' (compare with the prothesis of *z* in *z̀làстар* 'tendrils' or of *k* in *к̀л̀инкам*, alongside with *л̀инкам*), *б̀p̀àф* 'one sheep or one goat'. Common for the Bansko dialect and the Serbian language, in some cases with phonetic changes in the latter, are words like *̀исто* 'also', *к̀yч'а* 'house', *з'̀àк* 'pupil' (Serb. *̀hak*), *в̀p̀èден* 'able' (Serb. *в̀p̀eдан* 'ward-working'), *п̀ок̀л̀он* 'gift', etc. Coincidences with other Slavic languages are present, too, for instance, the word combination *з̀имà ми* 'I feel cold' resembles the Polish one, and *л̀èн мè e* 'I feel lazy' is almost like the Russian one.

Several more titles could be added to the bibliography, including articles by Zoya Barbolova on kinship terminology, besides the above-mentioned monograph by Blagoy Shklifov, and some other works.

The reviewed here work, if published, would only profit from an approach what I recommended above. As well as if sample sentences are given to each word in the dictionary, and the word origin is noted. For instance: *кàрèкла* 'kind of a chair (Greek), *б̀pàкмà* 'kind of a sheep (Turkish), etc. Besides, pejorative words and vocabulary from the children's language could be added. Terminology could be purified, too. Say, „it is used in (folk) songs, and in the ordinary speech the use is limited” could be replaced by „in the colloquial dialectal speech the use is limited”. The meaning of *б̀pàф* 'one sheep', 'one goat' could be replaced by 'one head of small farm animals', and several more such expressions.

Concerning the dictionary, I could add, that it would be good to specify some technical details regarding some of the lexemes. It is not clear, for example, if the verb *àн'̀y'̀èлòcàм* 'I am too scared', which is reflexive in the Bulgarian standard language, is reflexive in the Bansko dialect, too. Concerning words beginning with *л* and with *л̀*, it should be clarified if the use of both

variants specifies the word meaning or it is only about an allophone. If the second is true, only one of the variants should be used. Otherwise, the words beginning with *л* should be separated from the words beginning with *л̣*. Regarding the verbs *хълцам* and *хълцна*, in both cases a meaning 'хълцам' ('to hiccup') is given. The meaning of the latter must be '(да) хълцна' (perfective aspect).

The above-mentioned omissions do not depreciate the scientific contribution of the postgraduate student and the value of her work for Bulgarian dialectology. The dissertation, along with other merits, has one more good point: its precious vocabulary can be used as a basis of comparison and proof of the western origin of many lexemes found in the Bulgarian dialect in the so called Zagorian wedge in South-Eastern Bulgaria (where there are many settlers from Western Bulgaria and Macedonia), and later transferred as far as Bessarabia and the Azov region (*грамуда* 'a small lump', *разбодй* 'loom' and soon). The theme of the dissertation has been precisely elaborated. The necessary and requirable abilities are present, as well as premises for further development and scientific research regarding Alexandra Klechorova. That is why I give her work a positive mark and recommend that she should be conferred the scientific degree of Doctor of Philosophy (Philology).

31. 03. 2022

Ivan G. Iliev

